

واحد کار هشتم

توانایی پیاده و سوار کردن، آزمایش، تعویض قطعات و سیم کشی مدار راه انداز موتور (استارت) خودروها

هدف کلی

پیاده و سوار کردن، آزمایش و تعویض قطعات و سیم کشی مدار راه انداز موتور خودرو

هدف‌های رفتاری : فرآگیرنده پس از آموزش این واحد کار قادر خواهد بود :

- ۱- وظیفه و اصول کار موتور استارتر را توضیح دهد.
- ۲- ساختمان و طرز کار موتور استارتر را توضیح دهد.
- ۳- موتور استارتر را پیاده و سوار کند.
- ۴- موتور استارتر را آزمایش کنید.
- ۵- قطعات موتور استارتر را تفکیک کند.
- ۶- اتوماتیک موتور استارتر را توضیح دهد.
- ۷- اتوماتیک موتور استارتر را آزمایش و تعویض کند.
- ۸- مدار الکتریکی استارتر را سیم کشی کند.

ساعات آموزش

جمع	عملی	نظری
۲۴	۲۰	۴

پیشآزمون (۸)

۱- در گذشته برای روشن کردن موتور از چه وسیله‌ای استفاده می‌شد؟

۲- استارتر یک موتور است.

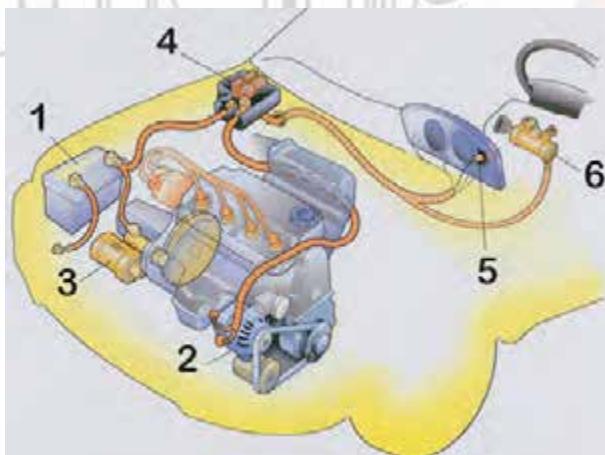
الف - مکانیکی ب - الکتریکی ج - هیدرولیکی د - نیوماتیکی

۳- کدام وسیله‌ی الکتریکی در خودرو پیش‌ترین آمپر مصرفی را دارد؟

الف - چراغ‌های جلو ب - برف‌پاک‌کن ج - استارتر د - پنکه‌ی بخاری

۴- در شکل مقابل استارتر با کدام شماره مشخص شده است؟

الف - ۱ ب - ۲ ج - ۳ د - ۴

۵- برای گردش اولیه‌ی موتور، دنده‌ی استارتر با درگیر می‌شود.

الف - دنده‌ی فلاپویل ب - دنده‌ی میل‌لنگ ج - دنده‌ی میل‌سوپاپ د - دنده‌ی اویل پمپ

۶- شکل زیر روش را نشان می‌دهد.

الف - آزمایش استاتور استارتر

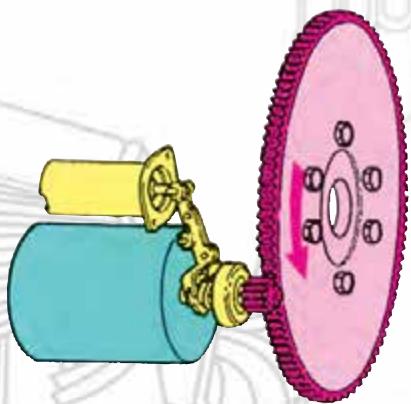
ب - آزاد کردن دنده استارتر

ج - آزمایش آرمیچر استارتر

د - باز کردن استارتر

۷- شکل رو به رو، در گیری دنده فلاکویل با را نشان می دهد.

- الف - دنده‌ی دینام
- ب - دنده‌ی استارتر
- ج - دنده‌ی میل لنگ
- د - دنده‌ی موتور کولر

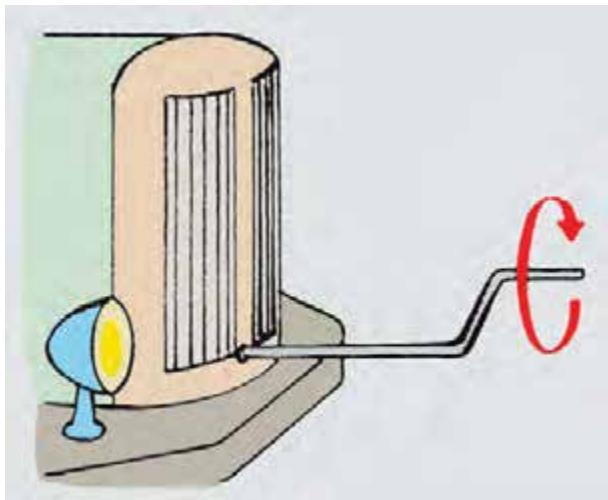
۸- در موتور استارتر، انرژی به انرژی تبدیل می شود.

- الف - الکتریکی - مکانیکی
- ب - مکانیکی - الکتریکی
- ج - هیدرولیکی - مکانیکی
- د - مکانیکی - هیدرولیکی

۹- چرا استارتر زدن های پیاپی باعث تخلیه‌ی (دشارژ) سریع باتری خودرو می شود؟

۱۰- آزمایش شکل مقابل را توضیح دهید.

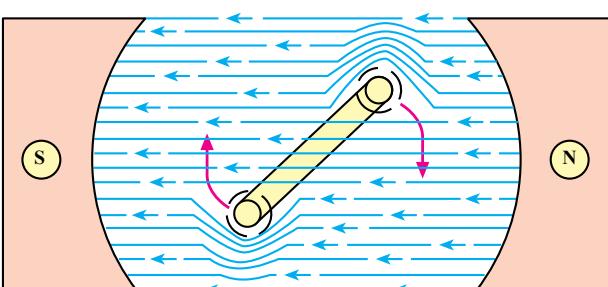
شکل ۱

شکل ۲—۸— موتور استارتر

۱—۸— ساختمان و اصول کار موتور استارتر

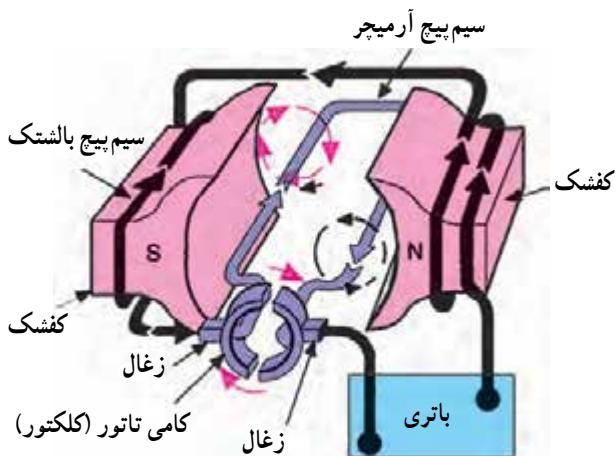
در خودروهای اولیه برای روشن کردن موتور از هندل استفاده می شد (شکل ۱—۸).

شکل ۳—۸— گردش هادی (رسانا) در جهت حوزه ضعیفتر مغناطیس

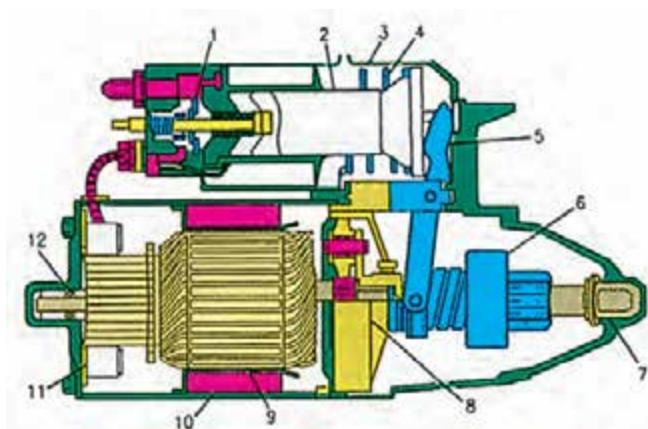
امروزه از یک موتور الکتریکی، که انرژی الکتریکی را به انرژی مکانیکی تبدیل می کند (به نام موتور استارتر یا راه انداز موتور)، استفاده می شود (شکل ۲—۸).

همان طور که در خواص مغناطیس اشاره شد، میدان های هم نام مغناطیسی یکدیگر را دفع می کنند. در اطراف سیم حامل جریان الکتریکی نیز میدان مغناطیسی به وجود می آید. حال اگر این سیم هادی و حامل جریان را طوری در میدان مغناطیسی قرار دهیم که قطب های هم نام مقابله یکدیگر قرار گیرند، یک نیروی دافعه از طرف آهنربا به سیم حامل جریان وارد می شود (شکل ۳—۸).

شکل ۴-۸- ساختمان ساده یک موتور الکتریکی جریان مستقیم

از این خاصیت در ساخت موتورهای الکتریکی استفاده می‌شود. شکل ۴-۸، یک موتور ساده DC را نشان می‌دهد.

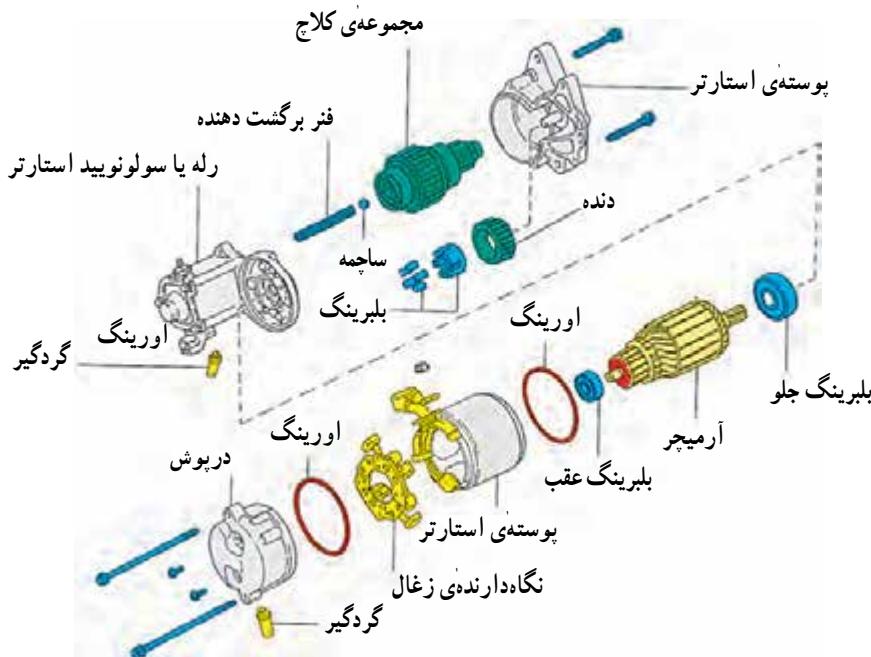
شکل ۵-۸- موتور استارتر

در شکل ۵-۸، برش خورده‌ی قطعات موتور استارتر نشان داده شده است.

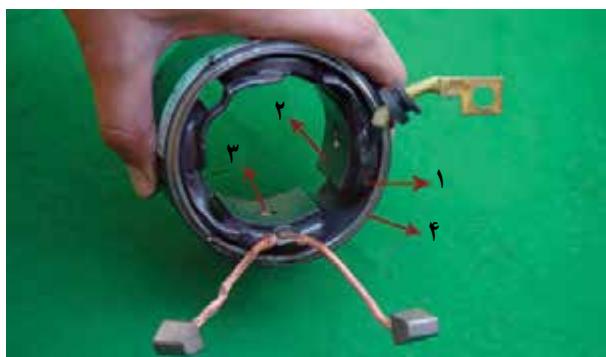
- ۱- پلاتین رله
- ۲- میله یا پلانجر
- ۳- سولونویید یا رله
- ۴- فنر برگشت‌دهنده
- ۵- اهرم یا دوشاخه
- ۶- کلاچ یا مجموعه‌ی محرک
- ۷- بوش
- ۸- مجموعه‌ی دندی کاهش دور
- ۹- آرمیچر
- ۱۰- بالشتک مغناطیس دائمی
- ۱۱- زغال
- ۱۲- بلبرینگ

وقتی از سیم پیچ بالشتک‌های استارتر، جریان الکتریکی عبور کند هسته‌ی آهنی بالشتک‌ها مغناطیس می‌شود. هم‌چنین، زمانی که از سیم پیچ‌های آرمیچر جریان عبور کند آرمیچر نیز مغناطیس می‌شود. حال اگر قطب‌های مغناطیس هم‌نام آرمیچر و بالشتک‌ها مقابل هم قرار گیرند یکدیگر را دفع می‌کنند. این نیروی دافعه باعث چرخش آرمیچر استارتر می‌شود. شکل

۸-۶ اجزای یک نوع موتور استارتر و نحوهی قرارگرفتن آنها را نشان می‌دهد.

شکل ۸-۶

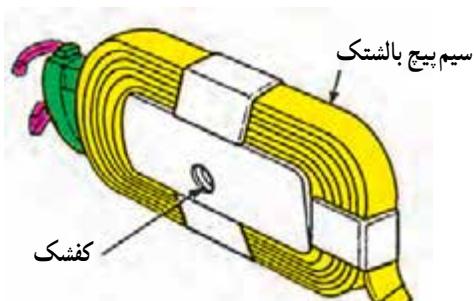

۱- سیم پیچ بالشتک ها
۲- هسته بالشتک ها
۳- پیچ اتصال بالشتک به بدنه
۴- بدنه یا پوسته ای استارتر
شکل ۸-۷- بالشتک ها و پوسته ای استارتر

۸-۸- ساختمان موتور استارتر

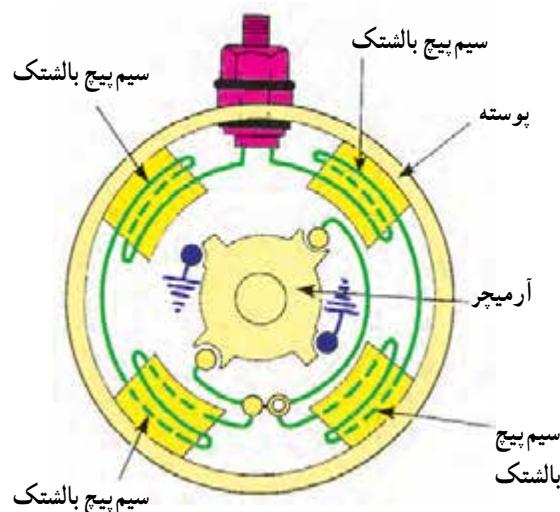
۸-۸-۱- بدنه یا پوسته ای موتور استارتر: پوسته ای موتور استارتر مانند پوسته ای دینام است. بالشتک ها روی آن نصب می‌شوند (شکل ۸-۷).

۸-۸-۲- بالشتک ها: بالشتک های موتور استارتر از نظر شکل ظاهری مانند بالشتک های دینام اند (شکل ۸-۷). نیروی مکانیکی لازم برای گردش موتور تقریباً معادل ۲ اسب بخار یا برابر 25° تا 50° آمپر است، از این نظر، جهت انتقال جریان باید از سیم های ضخیم استفاده شود.

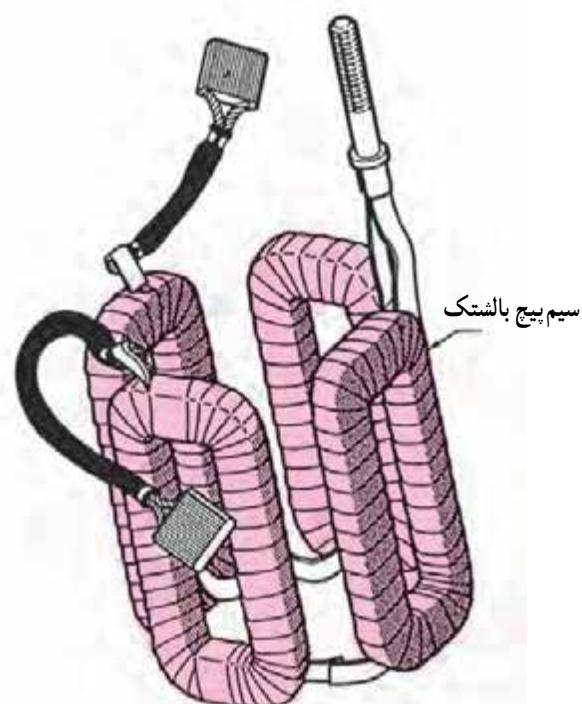

شکل ۸-۸- سیم پیچ بالشتک

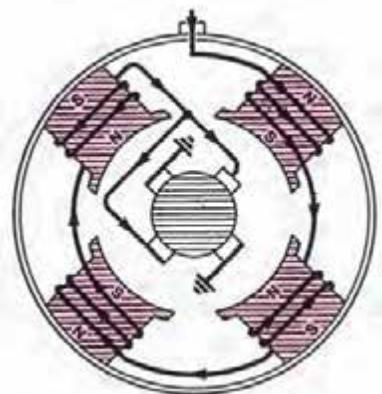
سیم پیچ بالشتک های استارتر ضخیم و تسمه مانند با تعداد دور کم است (شکل ۸-۸). در بعضی از استارترها هسته ای بالشتک ها به وسیلهی پیچ به بدنه بسته می‌شود. در بعضی دیگر بالشتک ها به بدنه پیچ می‌شوند و قابل بازکردن نیستند.

شکل ۸-۹ - استارتر با چهار بالشتک

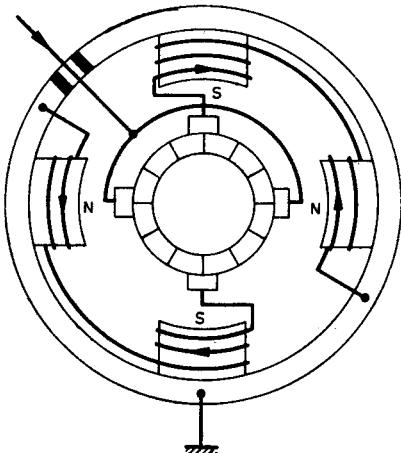

شکل ۸-۱۰ - چهار بالشتک استارتر

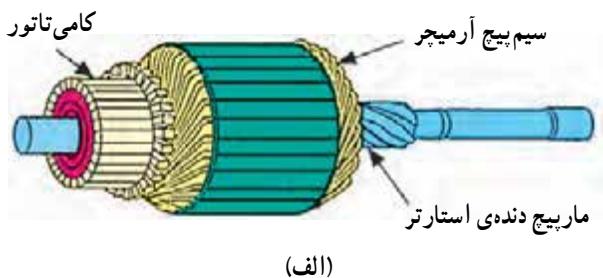
شکل ۸-۱۱ - استارتر با چهار بالشتک

اکثر استارترها دارای چهار بالشتک‌اند (شکل ۸-۹). نوع پرقدرت آن‌ها دارای ۶ بالشتک است. سیم پیچ بالشتک‌ها دو به دو با سیم پیچ آرمیچر به طور سری قرار می‌گیرند. در شکل ۸-۹، استارتر نوع چهار بالشتکی نشان داده شده است. جریان الکتریکی با عبور از بالشتک‌ها و آرمیچر، میدان مغناطیسی قوی‌تری ایجاد می‌کند. در نتیجه، نیروی چرخشی استارتر افزایش می‌یابد.

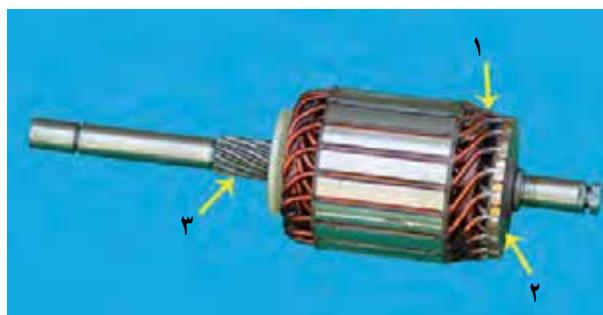

شکل ۸-۱۲

در بعضی دیگر، جریان ورودی به وسیله‌ی زغال‌های مثبت به سیم پیچ آرمیچر و سپس، توسط زغال‌های منفی به بالشتک‌ها می‌رسد و از انتهای بالشتک‌ها متصل به بدنه می‌شود (شکل ۸-۱۲). در این نوع استارترها لام‌های کلکتور به طریق شعاعی در صفحه‌ای عمود بر محور آرمیچر قرار می‌گیرند، که به آن آرمیچر کلکتور ییشانی می‌گویند (شکل ۸-۱۲). در این نوع استارتر هر چهار جاروبک نسبت به بدنه عایق‌بندی شده‌اند. به نحوه‌ی سیم‌پیچی بالشتک‌ها و فرم کلکتور و تفاوت سیم‌پیچی آن با سیم‌پیچی شکل ۸-۱۱ توجه کنید.

(الف)

(ب)

شکل ۸-۱۳ - دو نوع آرمیچر استارتر

الف - دنده‌ی استارتر

۸-۲-۳ - آرمیچر: آرمیچر استارتر مانند آرمیچر دینام است، با این تفاوت که چون آمپر زیاد از آن می‌گذرد سیم‌پیچ‌های آن ضخیم و تعداد دور سیم‌پیچ کلاف‌ها کم است. شافت استارتر از شافت دینام بلندتر است زیرا مجموعه‌ی دنده‌ی استارتر روی شافت حرکت جابه‌جایی یا محوری دارد. این قسمت از شافت دارای دنده‌های ماریچی است. در شکل ۸-۱۳، دو نوع آرمیچر استارتر ملاحظه می‌شود.

در شکل ۸-۱۳-ب:

- ۱ - سیم‌پیچ آرمیچر
- ۲ - کلکتور
- ۳ - ماریچ دنده‌ی استارت

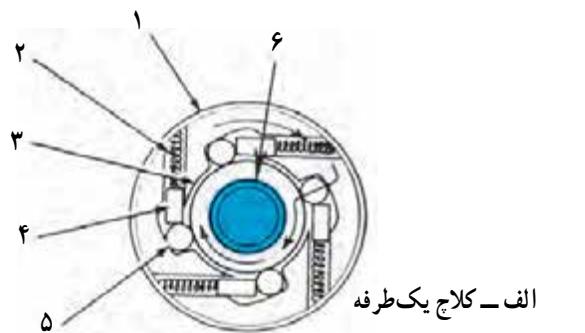
۸-۲-۴ - مجموعه‌ی محرک دنده‌ی استارتر: این مجموعه شامل دنده‌ی استارتر و کلچ یک‌طرفه است که در طرح‌های مختلف ساخته می‌شود (شکل ۸-۱۴). دنده‌ی استارتر معمولاً نه دنده‌های دارد. نسبت دنده‌ی استارتر به دنده‌ی فلاپولیل ۱۰:۱ تا ۱۵:۱ است.

- ۱ - کلچ یک‌طرفه
- ۲ - دنده‌ی استارت
- ۳ - پلانجر
- ۴ - دوشاخه

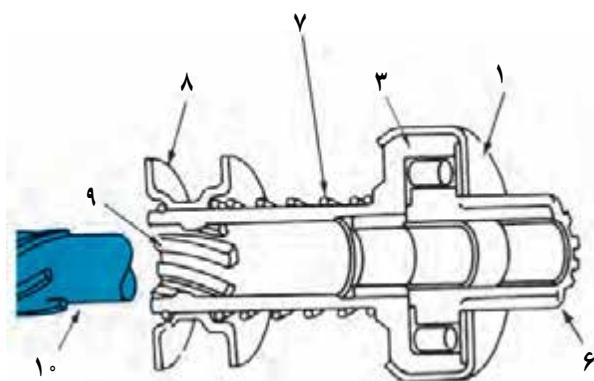

ب - دوشاخه و پلانجر

شکل ۱۴-۸ - مجموعه‌ی محرك دندهي استارتر

الف - کلاچ یک طرفه

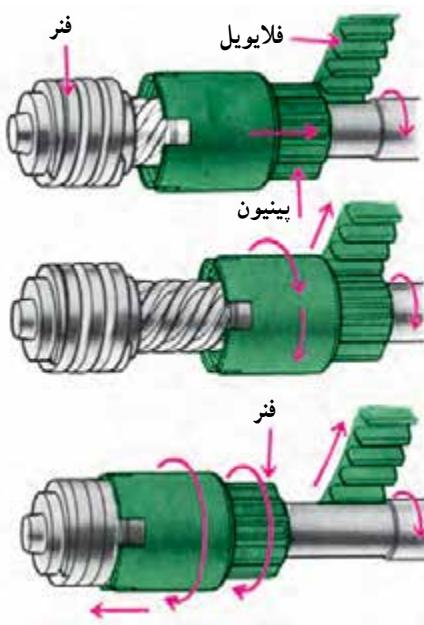

ب - اجزاي دندهي استارتر

۱ - پوسته‌ی محافظ	۲ - فن ساچمه
۳ - بند هي محرك دندهي استارتر	۴ - پلانجر ساچمه
۵ - ساچمه	۶ - دندهي استارتر
۷ - فن (در بعضی از مدل‌ها)	۸ - محل قرارگيري دوشاخه
۹ - ماربیج دندهي استارتر	۱۰ - آرمیچر

شکل ۱۵-۸ - کلاچ یک طرفه دندهي استارتر

۱۴-۸-۵ - کلاچ یک طرفه: کلاچ یک طرفه دندهي استارتر (شکل ۱۵-۸) شامل یک پوسته‌ی خارجي و تعدادي ساچمه‌ی غلتکي است. ساچمه‌ها در داخل شيارهای مخصوصي، که در پوسته خارجي تعبيه شده است، قرار دارند و هنگام تغيير جهت نิرو، تحت نิروی فن می‌توانند جابه‌جا شود. هنگامی که استارتر محرك است به وسيلي‌ی پوسته خارجي، نิرو از شافت استارتر به ساچمه‌ها وارد می‌شود و ساچمه‌ها را به قسمت کم‌شيب شيارهای پوسته هدایت می‌کند و باعث یک پارچه شدن دندهي استارتر با پوسته خارجي کلاچ می‌شود. در اين حالت فن پشت ساچمه‌ها فشرده می‌شود. اما، هنگام روشن شدن موتور، با قطع کلید استارتر، فلايوييل محرك و دندهي استارتر متاخر و جهت نิرو عکس می‌شود. بنابراین، فن فشرده شده ساچمه‌ها را به قسمت عميق‌تر شيارهای پوسته خارجي می‌راند. در نتيجه، ارتباط بين پوسته با دندهي استارتر قطع شده، نิرويی به آرميچر وارد نمی‌شود. درگيری دندهي استارتر با فلايوييل قطع می‌شود.

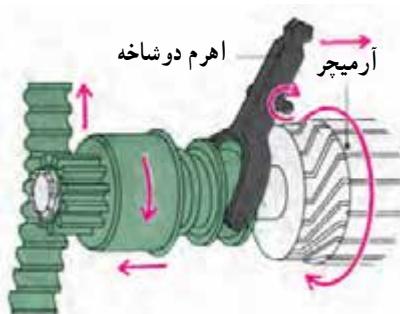
شکل ۸-۱۶

با گردش شافت، پینیون نیز ضمن گردش به سمت جلو با فلاپویل در گیر می‌شود.

در انتهای گردش، پینیون کاملاً با فلاپویل در گیر شده و مجموعه شافت استارتر، پینیون و فلاپویل با دور ثابت به گردش درمی‌آیند.

با روشن شدن موتور، فلاپویل می‌خواهد پینیون را سریع تر از گردش شافت بگرداند که درنتیجه آن را به عقب می‌راند و در گیری دندہ استارتر با فلاپویل آزاد می‌گردد.

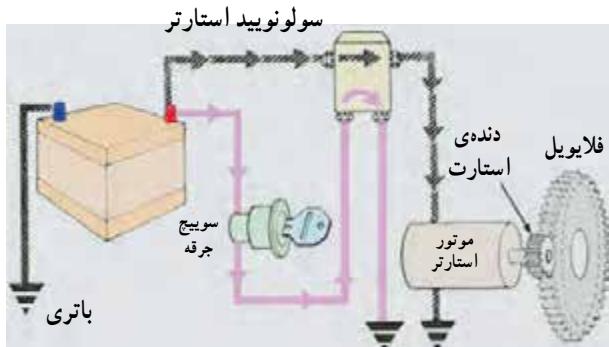
۸-۲-۶- در گیری دندہ استارتر با فلاپویل: در لحظه‌ی اتصال سویچ استارتر، جریان کمی از طریق اتومات استارتر به آرمیچر وارد می‌شود و آن را به کندی می‌چرخاند. در این وضعیت، مجموعه‌ی محرک دندہ استارتر تحت خاصیت اینرسی از این حرکت تعیت نمی‌کند. به سبب ایجاد اختلاف دُر، بین محور استارتر و مجموعه‌ی محرک، مانند وقتی که مهره‌ی ثابت و پیچ می‌چرخد، مجموعه‌ی دندہ استارتر روی محور استارتر حرکت خطی - مارپیچ می‌کند و با دنده‌های فلاپویل تماس می‌یابد و در گیر می‌شود (شکل ۸-۱۶). در این لحظه، جریان اصلی استارتر توسط اتومات برقرار شده و دنده استارتر با سرعت زیاد می‌چرخد. تحت تأثیر نیروی گریز از مرکز روی شیار مارپیچ شافت استارتر پیش می‌رود و با دنده‌های فلاپویل، در گیر و باعث گردش فلاپویل و روشن شدن موتور می‌شود.

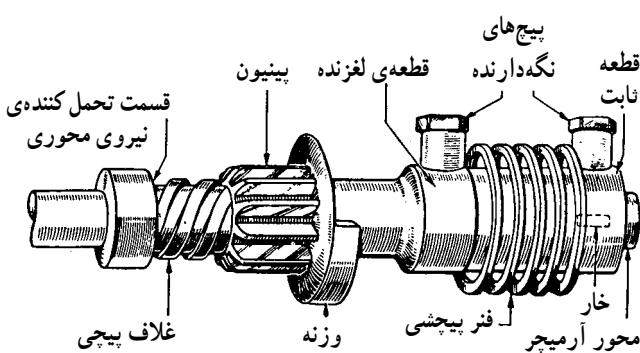
سولونویید روی استارتر و در گیری دندہ استارتر با فلاپویل توسط دوشاخه

در بعضی از انواع استارتر، دوشاخه‌ی (ماهک) اتومات استارتر در جلو بردن دندہ استارتر برای در گیری با دنده فلاپویل، قبل از گردش موتور استارتر (و نیز کلاچ، پس از قطع جریان سوئیچ استارتر)، دنده استارتر را خلاص یا آزاد می‌کند (شکل ۸-۱۷).

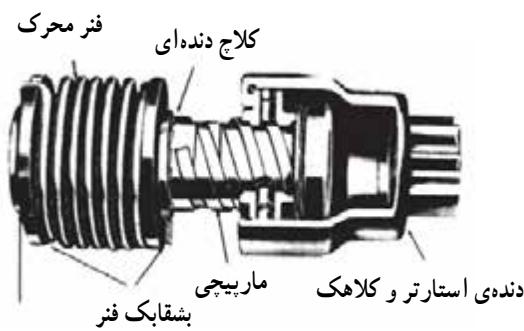
شکل ۸-۱۷- حالت آزاد و در گیری دنده استارتر

شکل ۸-۱۸

شکل ۸-۱۹ - استارتر بندیکس

شکل ۸-۲۰ - دنده‌ی استارتر نوع فلوسر

با روشن شدن موتور و قطع سوئیچ از حالت استارت، نیروی محرک استارتراز بین می‌رود. در این حالت فلایویل، محرک و دنده‌ی استارتراز متحرک می‌شود. در این وضعیت، همان‌طور که در شرح کلاچ بک‌طرفه اشاره شد، نیروی گریز از مرکز فلایویل و فنر فشرده‌شده‌ی پشت دنده‌ی استارتراز (و با تغییر دوّر بین دنده‌ی استارتراز و فلایویل) باعث می‌شوند تا درگیری دنده‌ی موتور استارتراز با فلایویل قطع گردد (شکل ۸-۱۸).

انواع دیگری از محرک دنده‌ی استارتراها از خاصیت اینرسی بهره‌گرفته‌اند. از جمله دو نوع بندیکس و فلوسر و را می‌توان نام برد. در نوع بندیکس با اتصال سوئیچ استارتراز، آرمیچر می‌چرخد و حرکت شافت توسط یک فنر مارپیچی نیرومند (بندیکس) به پوسته‌ی دنده‌ی استارتراز منتقل می‌شود و آنرا به گردش درمی‌آورد (شکل ۸-۱۹).

در ابتدا، به علت وجود اینرسی، پوسته و دنده‌ی استارتراز از این حرکت تبعیت نمی‌کند. درنتیجه، مانند پیچ و مهره‌ی داخل یک دیگر به حرکت خطی مارپیچی در طول شافت به سمت دنده‌های فلایویل به حرکت درمی‌آیند و با هم درگیر می‌شوند. حرکت دنده‌ی استارتراز روی محور، توسط یک خار حلقه‌ای، که روی شافت آرمیچر نصب شده است، محدود می‌شود. این نوع درگیری با ضربه همراه است. برای خنثا کردن آن از یک فنر ضربه‌گیر استفاده می‌شود. به محض روشن شدن موتور و قطع سوئیچ استارتراز، به سبب ایجاد اختلاف دوّر، بین فلایویل و دنده‌ی استارتراز و نیز به‌سبب وجود نیروی گریز از مرکز فلایویل و نیروی فنر فشرده شده، دنده‌ی استارتراز با پوسته‌ی روی شیار مارپیچ به عقب می‌رود و درگیری آن با فلایویل قطع می‌شود. طرح نوع فلوسر، شبیه طرح بندیکس است. با این تفاوت که در داخل بدنی دنده‌ی استارتراز دو خار کوچک تحت نیروی فشار فنر قرار دارند. یکی از آن‌ها خار اصطکاکی است که مانع درگیری دنده‌ی استارتراز با فلایویل (در موقع روشن بودن موتور) می‌شود و دیگری خار قفلی است که در داخل یک شیار مارپیچ پوسته فرو می‌رود و دنده‌ی استارتراز را با فلایویل در زمان استارتراز درحال درگیری نگه می‌دارد (شکل ۸-۲۰). مزیت این طرح آن

است که اگر موتور با استارتِ اول روشن نشود، درگیری دنده‌ی استارت‌ر با فلاپویل قطع نمی‌شود و در استارت زدن‌های بعدی، درگیری باقی می‌ماند تا موتور روشن شود. هنگامی که دور موتور به 40° RPM رسید بهدلیل وجود نیروی گریز از مرکز، خارق فلی از شیار پوسته خارج شده و درگیری قطع می‌شود.

شکل ۸-۲۱

۸-۲-۷-درپوش‌ها: بدنه‌ی استارت‌ر توسط دو درپوش که، معمولاً از جنس آلومنیوم هستند، از دو طرف بسته می‌شوند (شکل ۸-۲۱).

در مرکز هر درپوش، یک بوش جهت یاتاقان‌بندی آرمیچر نصب شده است. در داخل درپوش استارت‌ر و در روی درپوش عقب مجموعه‌ی زغال‌ها نصب می‌شوند.

الف - زغال‌های منفی

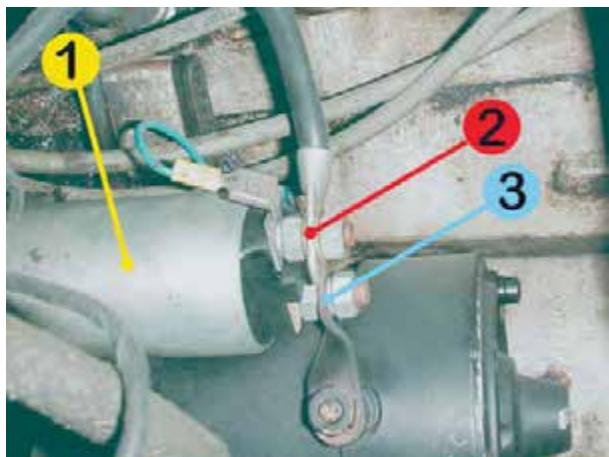

ب - زغال مثبت و محل لحیم آن
شکل ۸-۲۲ - زغال یا جاروبک استارت‌ر

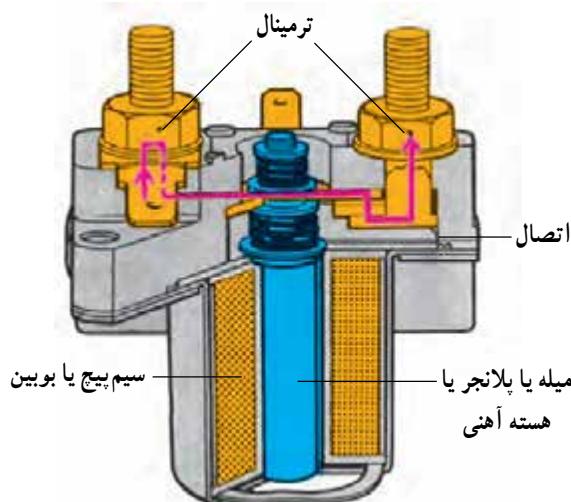

۱—فر زغال ۲—پایه‌ی نگهدارنده‌ی زغال ۳—زغال

شکل ۸-۲۳—مجموعه‌ی زغال‌ها و نگهدارنده‌ی آن‌ها

شکل ۸-۲۴—اتوماتیک استارتر

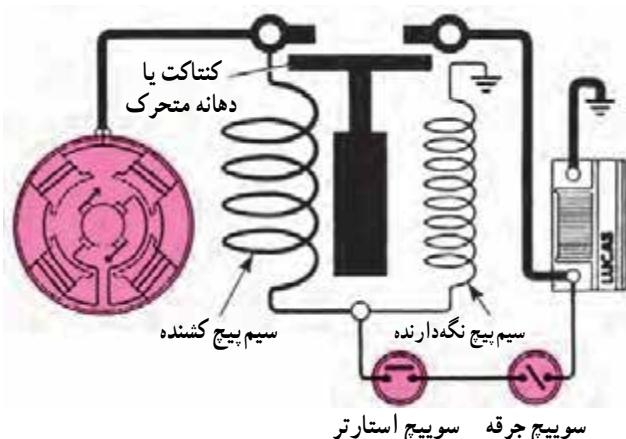
شکل ۸-۲۵—اتومات یا سولونویید

زغال‌ها یک درمیان مثبت و منفی هستند. یعنی زغال‌های مثبت با بدنه عایق‌بندی شده‌اند و زغال‌های منفی عایق‌بندی نشده‌اند و اتصال بدنه دارند (شکل ۸-۲۳).

۳-۸-۳—اتوماتیک استارتر (سولونویید استارتر)

از آن جا که جریان مصرفی موتور استارتر زیاد است (در بعضی از خودروها تا 200 آمپر) و عبور جریان مصرفی استارتر از سوئیچ باعث ذوب شدن سوئیچ می‌شود، از یک کلید الکترومغناطیس به نام اتماتیک استارتر استفاده می‌شود. در شکل ۸-۲۴، اتماتیک استارتر با شماره‌ی (۱) اتصال کابل باتری به اتماتیک استارتر با شماره‌ی (۲) و ترمینال اتماتیک و به موتور استارتر با شماره‌ی (۳) نشان داده شده است.

اتوماتیک استارتر در دو نوع یک بوینه و دوبوینه ساخته می‌شود. در استارترهای بندیکس و فلوسر و نوع یک بوینه به کار می‌رود. این نوع اتومات شامل یک بوین یا سیم پیچ و یک هسته‌ی آهنی است (شکل ۸-۲۵).

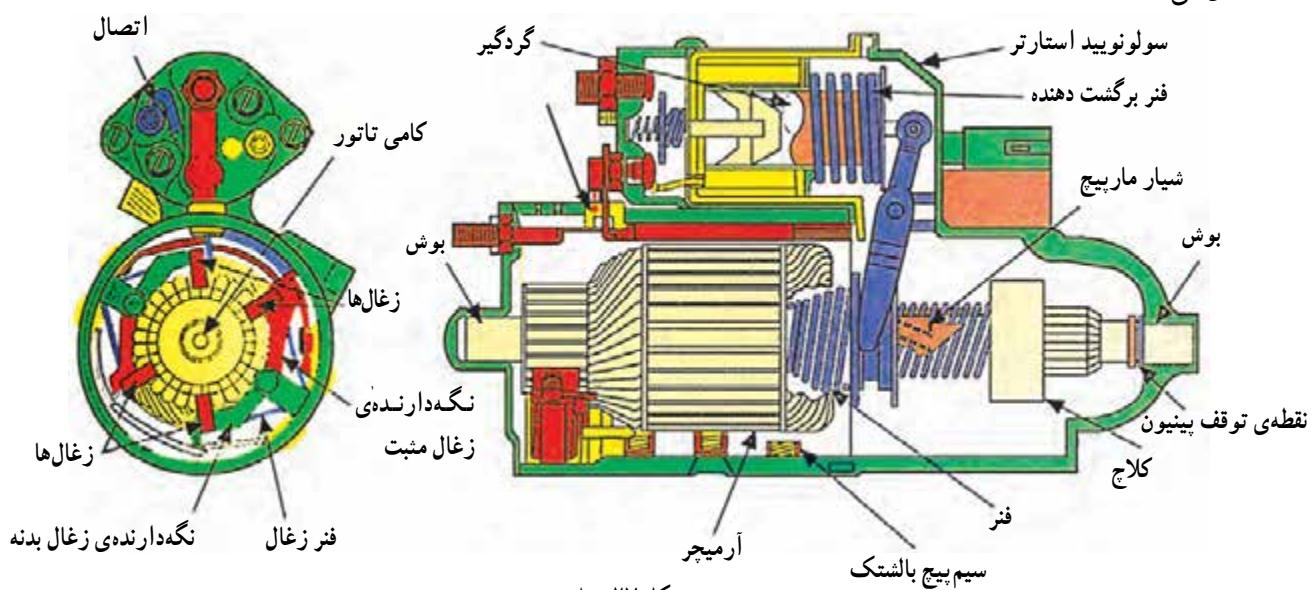
شکل ۸-۲۶

در حالت عادی، هسته تحت تأثیر نیروی فنر خارج از بوبین قرار دارد. هنگام اتصال سوئیچ یا قرار گرفتن آن در حالت ST و عبور جریان از بوبین، بوبین مغناطیس می‌شود و هسته را به داخل می‌کشد و باعث اتصال جریان کابل باتری به کابل ورودی استارتر می‌شود که در این حالت جریان مصرفی استارتر به طور مستقیم از طریق باتری تأمین می‌شود.

پس از روشن شدن موتور و قطع جریان از اتمات توسط سوئیچ، فنر هسته را به عقب می‌راند و ارتباط باتری را با استارتر قطع می‌کند.

در اتمات‌های دو بوبینه از دو سیم پیچ استفاده شده است.

یکی با سیم پیچ ضخیم به نام کشنده و دیگری با سیم پیچ نازک به نام نگهدارنده (شکل ۸-۲۶). در ابتدا نیروی مغناطیس هر دو بوبین باعث جذب هسته می‌شود. یک ماهک دوشاخه به هسته وصل است که هنگام جذب، با حرکت الaklıنگی، دوشاخه‌ی مجموعه‌ی محرک دندۀ استارتر را به سمت فلاپویل ھدایت می‌کند. پس از جذب کامل هسته، سیم پیچ ضخیم و سیم پیچ نازک هسته را تا روشن شدن موتور نگه می‌دارد. بعد از روشن شدن موتور و قطع جریان از اتمات، فنر فشرده شده، هسته و ماهک را به عقب می‌راند. درنتیجه، مجموعه‌ی محرک هم همراه ماهک به عقب کشیده می‌شود و در خلاص شدن دندۀ استارتر از فلاپویل کمک می‌کند. شکل ۸-۲۷ اتمات روی استارتر را نشان می‌دهد.

شکل ۸-۲۷

زمان: ۲ ساعت

۴-۸- دستور العمل عیب‌یابی موتور استارتر، قبل از پیاده کردن آن از روی موتور

وسایل لازم: جعبه ابزار

قبل از پیاده کردن استارتر از روی موتور، نحوه‌ی کار آن را بررسی کنید (زیرا بعضی از عیوب ممکن است مربوط به مدار الکتریکی خارج از استارتر باشد). موارد زیر را بررسی کنید.

۱-۸-۱- استارتر موتور را نمی‌گرداند: اگر با گردش سوئیچ در مرحله‌ی ST سوئیچ، موتور استارتر گردد نمی‌کند، موارد زیر را بررسی کنید:

دشارژ باتری، اتصال بدنی نامناسب باتری و استارتر، هم‌چنین شل شدن، جدا شدن، پاره شدن و عایق شدن اتصالات الکتریکی در سوئیچ استارتر. در شکل ۸-۲۸، آزمایش وضعیت باتری دیده می‌شود.

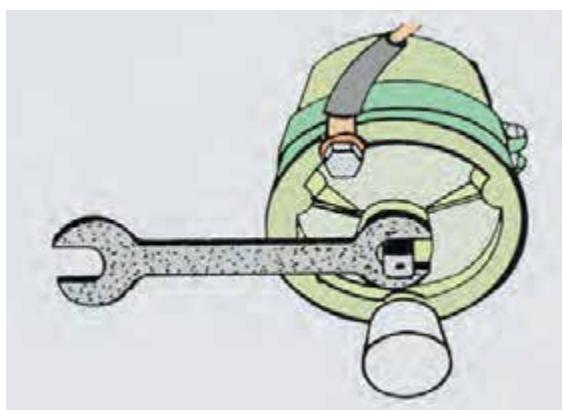

شکل ۸-۲۸- بررسی دشارژ باتری

۱- قسمت آچارخور ۲- محور آرمیچر

شکل ۸-۲۹- دربوش انتهای موتور استارتر

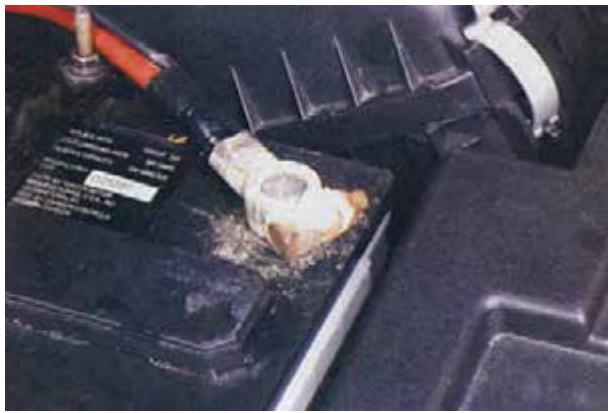

شکل ۸-۳۰- آزاد کردن دنده‌ی استارتر

۲-۸-۴- درگیری دائم دنده‌ی استارتر با دنده فلایویل: استارت نزدن سوئیچ ممکن است بر اثر درگیری دائمی استارتر با دنده فلایویل و جدا نشدن آن، هنگام بستن سوئیچ، باشد. برای آزاد کردن دنده‌ی استارتر، در صورت داشتن درپوش در انتهای استارتر، ابتدا درپوش را باز کنید. در شکل ۸-۲۹ درپوش و آچارخور روی محور آرمیچر دیده می‌شود.

- با استفاده از یک آچار مناسب، آرمیچر استارتر را بگردانید تا دنده‌ی استارتر از درگیری با دنده فلایویل آزاد شود (شکل ۸-۳۰).

روش دیگر به این ترتیب است که خودرو را در دنده سبک قرار دهید. سپس، با آزاد کردن ترمزدستی، خودرو را به جلو و عقب حرکت دهید. در این صورت، ممکن است دنده‌ها از درگیری خارج شوند.

شکل ۸-۳۱— سولفاته شدن اتصال قطب باتری

۴-۸— استارتر موتور را آهسته می‌گرداند:
اگر موتور در زمان استارت زدن به آرامی گردش کند ممکن است:

— باتری شارژ نباشد.

— اتصالات مدار الکتریکی استارتر شل یا عایق شده باشند (شکل ۸-۳۱). کلیه اتصالات را بررسی و تمیز کنید. گردش آهسته یا با دوْر کم موتور در زمان استفاده از استارت ممکن است به سبب ضعیف بودن اتصالات سوئیچ یا معیوب بودن آن باشد. سوئیچ را آزمایش کنید:

سیم‌ها و یا اتصال ترمینال‌های الکتریکی و سوئیچ را باز کنید. سر سیم‌های فوق را به هم متصل کنید. اگر موتور بسهولت شروع به گردش کند نشان‌دهنده‌ی معیوب بودن سوئیچ است و باید آن را تعویض کنید. سر سیم‌ها و اتصالات سوئیچ را، جهت اطمینان از نداشتن هرگونه عایق، بررسی و سرویس کنید.

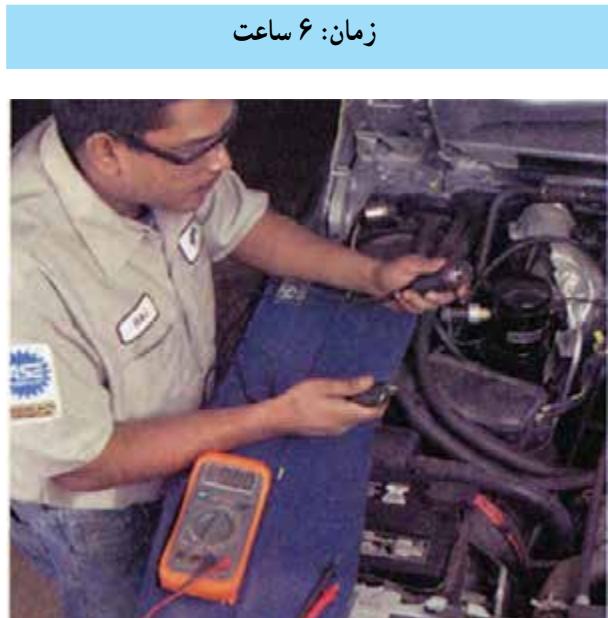
۵— دستور العمل آزمایش افت ولتاژ مدار استارتر

مدار استارتر را از نظر افت ولتاژ در زمان استارت زدن

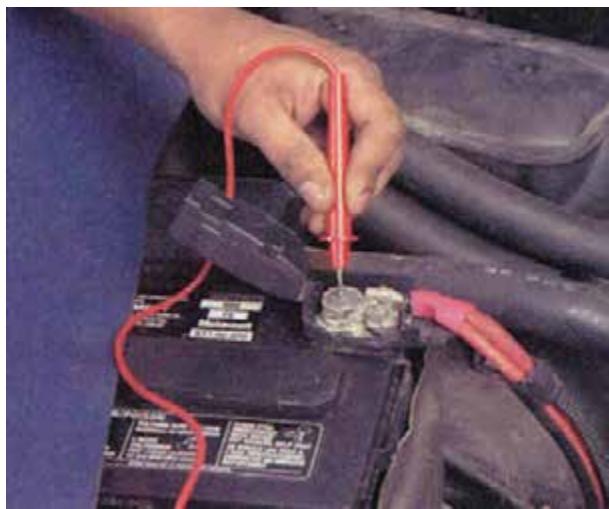
به ترتیب زیر آزمایش کنید:

— ابزار و وسایل مورد نیاز:

پوشش حفاظتی روی گل گیر خودرو، مولتی‌متر دیجیتال (DMM)، سوئیچ فشاری استارتر (شکل ۸-۳۲).

شکل ۸-۳۲— وسایل مورد نیاز

– فیش سرسیم مثبت مولتی متر را به قطب مثبت باتری متصل کنید. هیچ گاه آن را به بست قطب مثبت نبیند (شکل ۸-۳۳).

شکل ۸-۳۳ – اتصال فیش سرسیم مثبت مولتی متر به قطب مثبت باتری

– فیش سرسیم منفی مولتی متر را به محل اتصال اصلی کابل باتری به استارتر متصل کنید (شکل ۸-۳۴).

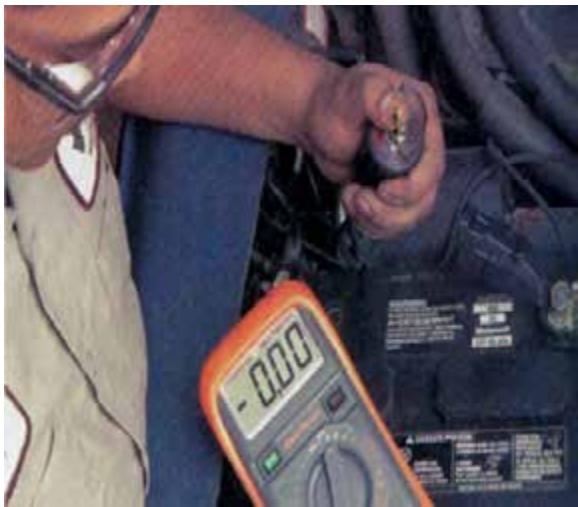
شکل ۸-۳۴ – اتصال سرسیم منفی مولتی متر به اتصال کابل باتری استارتر

– سلکتور مولتی متر را روی اندازه‌گیری ولت و مقیاس پیش از ولتاژ باتری قرار دهید (شکل ۸-۳۵).

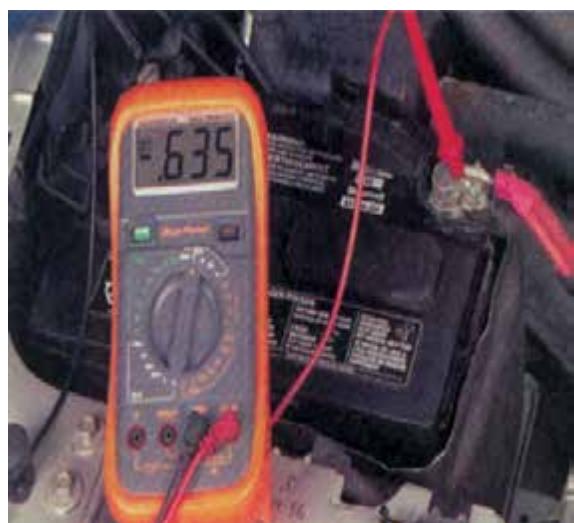
شکل ۸-۳۵ – تنظیم مولتی متر روی شاخص ولتاژ

– سر سیم‌های جریان ورودی سوئیچ جرقه (B) و استارتر (ST) را از ترمینال‌های آن جدا و سر سیم‌ها را به ترمینال‌های سوئیچ فشاری متصل کنید (شکل ۸-۳۶).

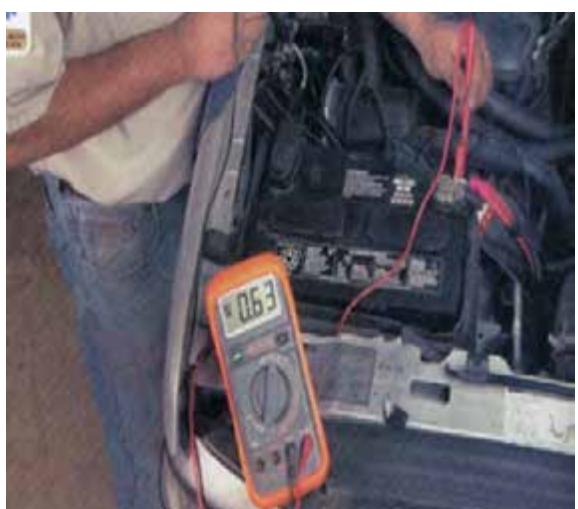
شکل ۸-۳۶- اتصال سر سیم‌های سوئیچ به ترمینال‌های سوئیچ فشاری

– با فشار انگشت بر روی سوئیچ فشاری، استارت بزنید و انحراف عقره‌ی ولت‌متر را ملاحظه و یادداشت کنید. افت ولتاژ اندازه‌گیری شده نشان‌دهنده‌ی افت ولتاژ جریان ورودی کابل استارتر است (شکل ۸-۳۷).

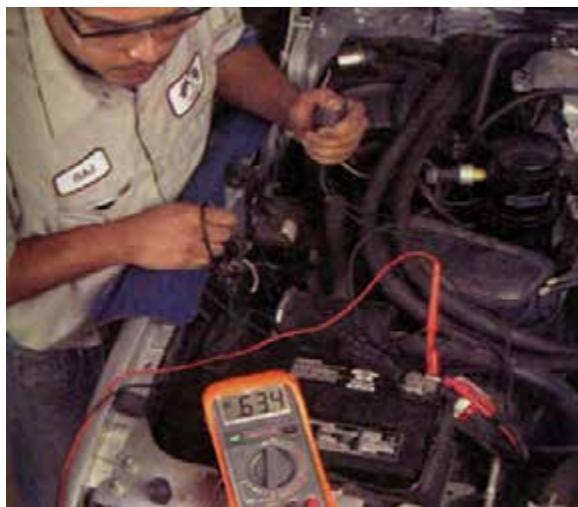

شکل ۸-۳۷- اندازه‌گیری افت ولتاژ جریان ورودی کابل استارتر

– افت ولتاژ اندازه‌گیری شده نشان‌دهنده‌ی افزایش مقاومت در مدار است. برای تعیین محل دقیق افزایش مقاومت در مدار استارتر، فیش سیم منفی ولت‌متر را به محل اتصال کابل رله‌ی استارتر (اتمات استارتر) متصل کنید (شکل ۸-۳۸).

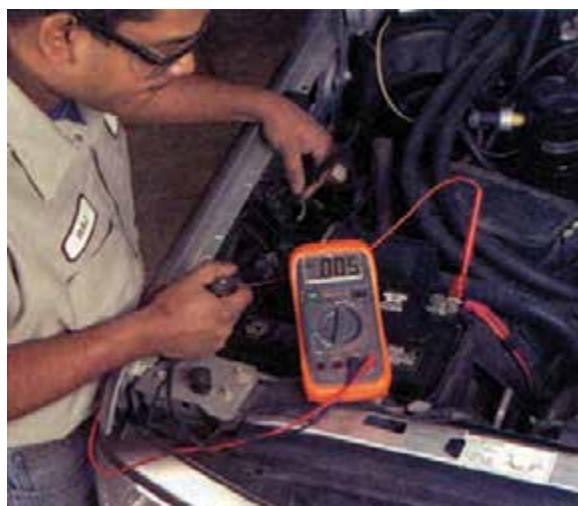

شکل ۸-۳۸- اتصال فیش سیم منفی ولت‌متر به محل کابل رله‌ی استارتر

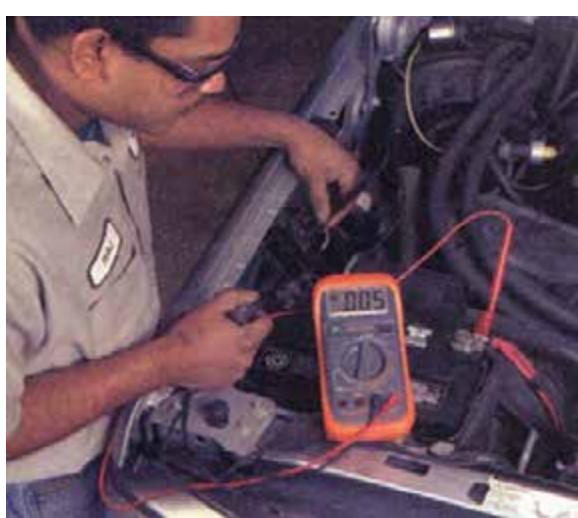
شکل ۸-۳۹—آزمایش افت ولتاژ باتری به خروجی رله

— با فشار روی سویچ فشاری، استارت بزنید و انحراف عقرهای ولت‌متر را یادداشت کنید. افت ولتاژ اندازه‌گیری شده، افت ولتاژ جریان مثبت باتری به خروجی رله‌ی استارتر است (شکل ۸-۳۹).

شکل ۸-۴۰—اتصال سیم منفی ولت‌متر به ورودی رله

— اگر همچنان افت ولتاژ مشاهده شود، آزمایش را ادامه دهید. فیش سیم منفی ولت‌متر را به ورودی رله‌ی سولونویید استارتر متصل کنید (شکل ۸-۴۰).

شکل ۸-۴۱—اندازه‌گیری افت ولتاژ کابل متصل به رله

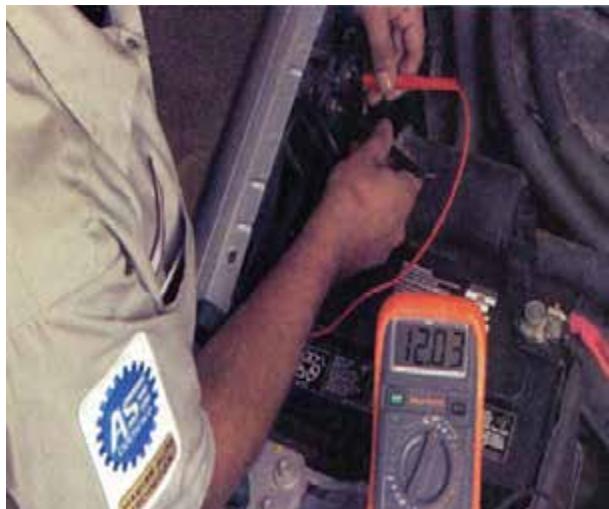
— با فشار روی سویچ فشاری استارت بزنید و انحراف عقرهای ولت‌متر را ملاحظه کنید. در این حالت به ندرت افت ولتاژ مشاهده می‌شود (افت ولتاژ در مسیر کابل متصل به رله) (شکل ۸-۴۱).

– در این مرحله دو فیش ولت متر را به ترمینال های دو طرف رله متصل کنید، طوری که فیش قرمز رنگ، در طرف جریان ورودی باتری به رله و فیش سیاه رنگ، به طرف خروجی جریان یا ترمینال استارتر متصل باشد (شکل ۸-۴۲).

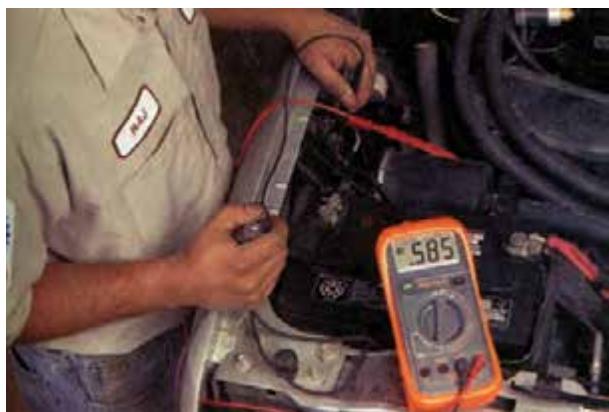
شکل ۸-۴۲—اتصال فیش های ولت متر به اتممات استارتر

– در این حالت، به ولتاژ نشان داده شده روی صفحه ولت متر توجه نکنید (شکل ۸-۴۳).

شکل ۸-۴۳—ولتاژ روی ولت متر

– با سوئیچ فشاری استارتر بزنید. سپس، به مقدار انحراف عقربه ولت متر توجه کنید. افت ولتاژ اندازه گیری شده در این حالت نشان دهنده افت ولتاژ در پلاتین های رله (سولونویید استارتر) است (شکل ۸-۴۴).

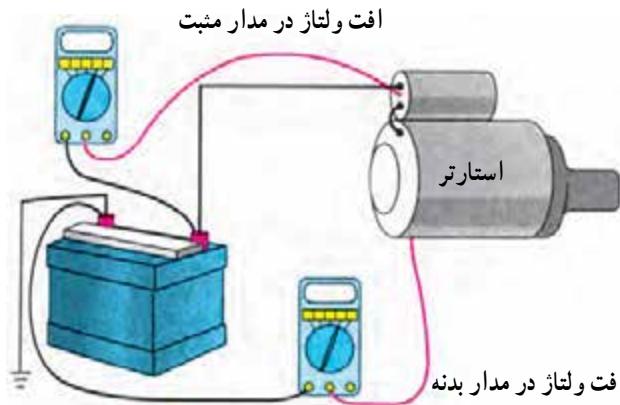

شکل ۸-۴۴—اندازه گیری افت ولتاژ پلاتین های سولونویید استارتر

شکل ۸-۴۵ - اندازه‌گیری افت ولتاژ رله‌ی استارتر

- در این حالت افت ولتاژ بیش از حد طبیعی (نرمال)، نشان‌دهنده‌ی مقاومت زیاد در رله‌ی استارتر است. در این صورت، نسبت به تعویض آن اقدام کنید (شکل ۸-۴۵).

شکل ۸-۴۶ - آزمایش افت ولتاژ مدار استارتر

- آزمایش افت ولتاژ مدار استارتر در شکل ۸-۴۶، به صورت شماتیک، نشان داده شده است.

شکل ۸-۴۷ - ابزار مورد نیاز

زمان: ۸ ساعت

۶-۸- دستورالعمل پیاده و سوار کردن، تفکیک، بررسی و آزمایش استارتر

نسبت به پیاده و سوار کردن موتور استارتر، به ترتیب زیر اقدام کنید :

- ابزار لازم را آماده کنید (شکل ۸-۴۷).

- کابل اتصال بدن با تری را جدا کنید.

- اتصالات الکتریکی موتور استارتر را جدا کنید.

– باز کردن مهره‌ی اتوماتیک استارتر (شکل ۸-۴۸) کابل ترمینال مثبت باتری به استارتر را جدا کنید.

شکل ۸-۴۸- جدا کردن اتصالات الکتریکی استارتر

– پیچ‌های اتصال استارتر به موتور را هماهنگ با هم باز کنید (شکل ۸-۴۹-الف).

الف- باز کردن پیچ‌های استارتر

– استارتر را از موتور جدا کنید (شکل ۸-۴۹-ب).
– مراحل سوار کردن استارتر عکس پیاده کردن آن است.

ب- جدا کردن استارتر از موتور

شکل ۸-۴۹- باز کردن استارتر از روی موتور

شکل ۸-۵۰ – تمیز کردن استارتر

برای تفکیک قطعات استارتر به ترتیب زیر اقدام کنید :
– استارتر را روی میز کار قرار دهید و آن را کاملاً تمیز کنید (شکل ۸-۵۰).

شکل ۸-۵۱ – علامت‌گذاری پوسته و درپوش

– با سوزن خط‌کش روی پوسته و درپوش علامت بزنید تا موقع جمع کردن، قطعات استارتر در محل اولیه قرار گرفته و اشتباہی رخ ندهد (شکل ۸-۵۱). اگر محل زغال‌ها عوض شود جهت گردش موتور استارتر عکس شده و موتور روشن نمی‌شود.

شکل ۸-۵۲ – باز کردن پیچ‌های اتصال اتمات به استارتر

– با آچار مناسب، پیچ‌های اتصال اتمات به استارتر را باز کنید (شکل ۸-۵۲).

– پیچ‌های اتصال اتومات را بیرون بیاورید (شکل ۸-۵۳).

شکل ۸-۵۳ – بیرون آوردن پیچ‌های اتومات

– اتومات را از موتور استارتر جدا کنید (شکل ۸-۵۴).

شکل ۸-۵۴ – خارج کردن اتومات

– پیچ‌های اتصال درپوش به بدنه را با آچار مناسب باز کنید (شکل ۸-۵۵).

شکل ۸-۵۵ – باز کردن پیچ‌های اتصال درپوش به بدنه

– درپوش استارتر را بردارید (شکل ۸-۵۶).

شکل ۸-۵۶— جدا کردن درپوش

– پوسته‌ی استارتر را از روی گلدانی بیرون بیاورید (شکل ۸-۵۷).

شکل ۸-۵۷— جدا کردن پوسته‌ی استارتر

– آرمیچر استارتر را، از داخل گلدانی و دوشاخه‌ی ماهک اتومات استارتر، بیرون آورید (شکل ۸-۵۸).

شکل ۸-۵۸— جدا کردن آرمیچر از درپوش

– سر آچار بوس مناسب را روی حلقه‌ی خار رینگی سر شافت آرمیچر قرار دهید. با چکش، به آرامی، روی آن ضربه بزنید (شکل ۸-۵۹).

– با ضربه‌های چکش، رینگ حلقوی را از شیار شافت کنار بزنید (شکل ۸-۶۰).

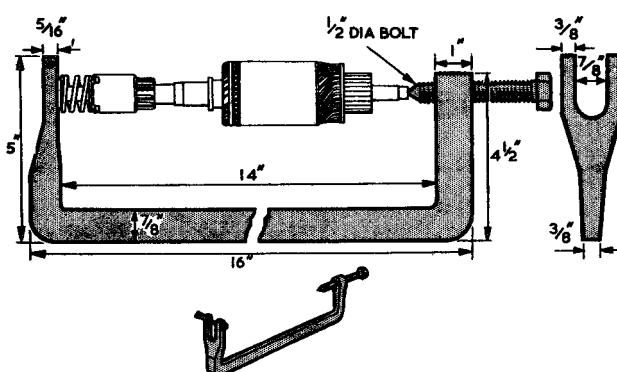
– با آچار دمباریک مناسب یا خار بازکن، خار را از روی شافت پیاده کنید (شکل ۸-۶۱).

شکل ۸-۶۱ – درآوردن خار رینگی

— مجموعه‌ی دنده استارتر را از روی شافت خارج کنید
.(شکل ۸-۶۲).

شکل ۸-۶۲— خارج کردن مجموعه دنده‌ی استارتر از روی شافت

شکل ۸-۶۳— ابعاد و کاربرد فنر جمع کن آرمیچر موتور استارتر

۱— واشر فلزی ۲— واشر فیبری ۳— واشر فلزی

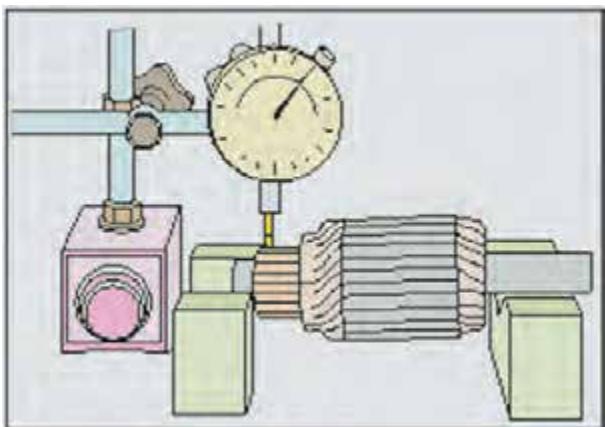
شکل ۸-۶۴— آرمیچر

دنده‌ی استارتر را از نظر ساییدگی بررسی کنید. کلاچ یک طرفه یک طرفه را بررسی کنید. اگر دنده‌ی استارتر یا استارتر یا کلاچ پیاده باشد قابل تعمیر نیستند و باید تعویض شوند. جا زدن مجموعه‌ی دنده‌ی استارتر عکس پیاده کردن آن است. ابتدا، مجموعه را روی شافت نصب کنید. باید مجموعه به راحتی در طول شافت جابه‌جا شود. رینگ حلقه‌ای را سوار کنید.

— اگر استارتر از نوع بندیکس است، برای پیاده کردن مجموعه‌ی محرك دنده‌ی استارتر، به وسیله‌ی فنر جمع کن استارتر، فنر ضربه‌گیر را جمع کنید (شکل ۸-۶۳).
خار حلقه‌ای پشت فنر را درآورید. آرمیچر را از روی فنر جمع کن پیاده کنید. مجموعه‌ی محرك را از روی شافت خارج و بررسی کنید.

چنان‌چه دنده‌ی استارتر شکسته یا ساییده شده باشد آنرا تعویض کنید. به روش عکس باز کردن، قطعات را روی هم سوار کنید.
معایب احتمالی آرمیچر عبارت اند از :

- کج شدن و تاب برداشتن شافت که باعث می‌شود دنده‌ی استارتر با فلاپیول درگیر نشود.
- قطع یا شل شدن اتصالات لامل‌ها؛
- اتصال کوتاه شدن سیم‌بیچه‌ای آرمیچر به سبب از بین رفتن عایق‌بندی کلاف‌ها نسبت به هم؛
- سوختن و خال زدن لامل‌ها، که باعث کاهش قدرت چرخشی آرمیچر می‌شود (شکل ۸-۶۴).

شکل ۸-۶۵— آزمایش تاب داشتن آرمیچر و کامی تاتور

— برای بررسی و آزمایش آرمیچر از نظر تاب داشتن و کج شدن، به ترتیب زیر، عمل کنید :

- دو سر شافت آرمیچر را روی دو تکیه گاه ۷ شکل، روی سطح صاف کاملاً افقی قرار دهید (شکل ۸-۶۵).
- پایه‌ی حساس میکرومتر ساعتی را روی شافت یا کامی تاتور نصب و تنظیم کنید. آرمیچر را بچراخاند و به حرکت عقربه‌ی ساعت توجه کنید. انحراف بیش از حد مجاز عقربه‌ی ساعت (بیش از مقادیر توصیه شده) نشان دهنده‌ی لنگی آرمیچر است، آن را تعویض کنید.

شکل ۸-۶۶— آزمایش سیم پیچ های آرمیچر — سالم بودن سیم ها و اتصال به لامل ها

اکثراً قطعی در اتصال سر سیم کلافها با لامل‌ها پیش می‌آید که باعث سوختن لامل‌ها می‌شود. مطابق شکل ۸-۶۶، آرمیچر را با اهم متر، به ترتیب زیر، آزمایش کنید.

— فیش‌ها یا دو سر سیم اهم متر را روی لامل‌های مجاور، دوبه دو قرار دهید. مقادیر مقاومت‌های نشان داده شده توسط اهم متر باید یکسان باشد. چنان‌چه اهم متر مقدار کم مقاومت را نشان دهد علامت اتصال کوتاه سیم پیچ های آرمیچر است که باید آن را تعویض کنید.

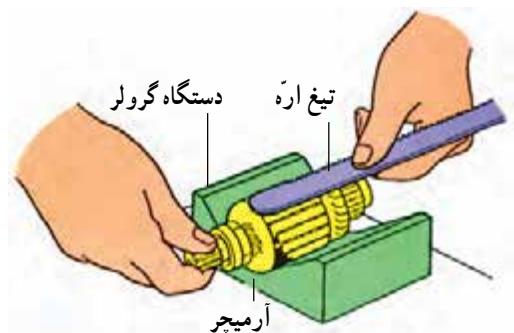
— برای آزمایش اتصال بدن داشتن آرمیچر، به ترتیب زیر، عمل کنید :

— یکی از فیش‌های دستگاه اهم متر را به لامل‌های کلکتور و فیش دیگر را به بدنی آرمیچر اتصال دهید (شکل ۸-۶۷). اگر عقربه‌ی اهم متر حرکت کند علامت اتصال بدن داشتن سیم پیچ هاست. در این صورت آرمیچر را با نوع مشابه نو تعویض کنید.

برای آزمایش اتصال کلاف‌های سیم پیچ آرمیچر به ترتیب زیر عمل کنید :

شکل ۸-۶۷— آزمایش اتصال کوتاه شدن آرمیچر

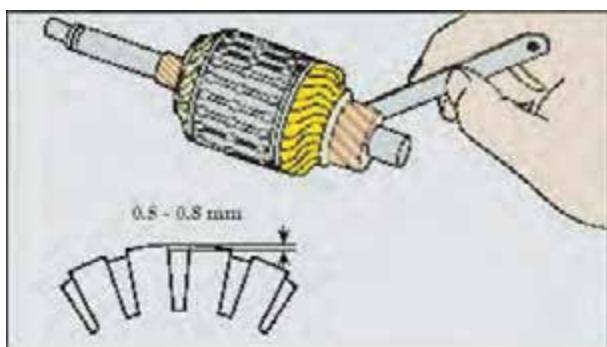
شکل ۸-۶۸— آزمایش اتصال کوتاه کلافهای آرمیچر با دستگاه گروول.

— آرمیچر را روی دستگاه گروول قرار دهید.

— دستگاه را روشن کنید (شکل ۸-۶۸).

— یک تیغه‌ی آهنی نازک (مانند تیغ اره) را روی آرمیچر نگه‌دارید.

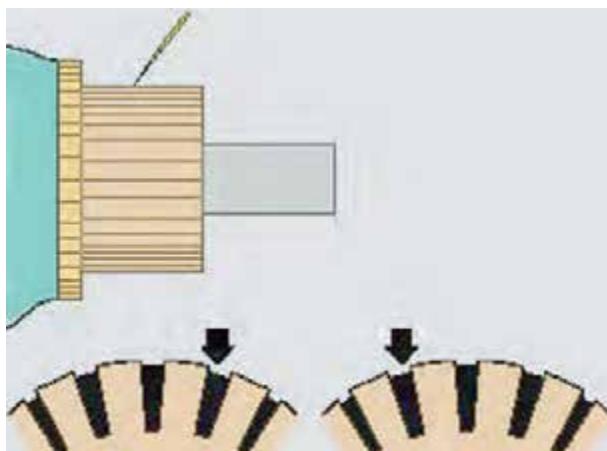
— آرمیچر را به آرامی بچرخانید. هر کجا تیغ اره‌ی آهنی به ارتعاش درآید علامت اتصال کوتاه شدن کلافها نسبت به یکدیگر است. باید آرمیچر را عوض کنید.

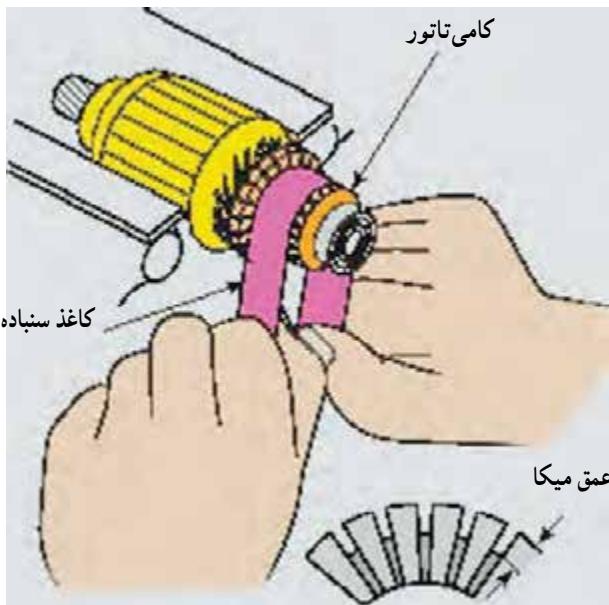
شکل ۸-۶۹— تمیز کردن شیار لاملاًها با دستگاه.

بعضی مواقع، سبب اتصال کلافها پُر شدن شیار بین لاملاً‌هاست که باید تمیز شود. به این منظور، آرمیچر را به دستگاه مخصوص تمیز کردن شیار لاملاً‌ها بیندید و با تیغه‌ی دستگاه، شیار لاملاً‌ها را تمیز کنید. در صورت دسترسی نداشتن به دستگاه، می‌توانید فاصله بین لاملاً‌ها را با تیغ اره (شکل ۸-۶۹) و یا سوزن خطکش (شکل ۸-۷۰) به مقدار لازم تمیز کنید.

سوزن خطکش

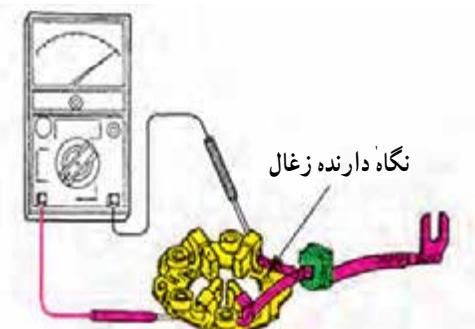

شکل ۸-۷۰— خالی کردن شیار لاملاً‌ها با تیغه اره

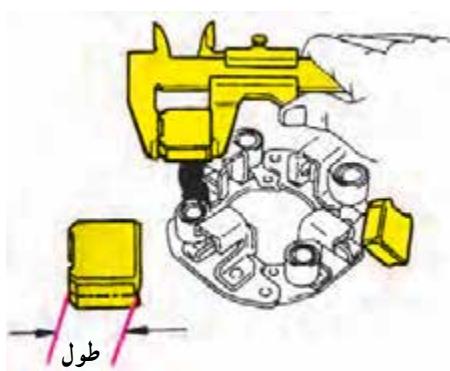
در پایان کار، با استفاده از یک کاغذ سنبلاده، کلکتور آرمیچر را، مطابق شکل ۸-۷۱، تمیز کنید.

شکل ۸-۷۱- تمیز کردن کلکتور

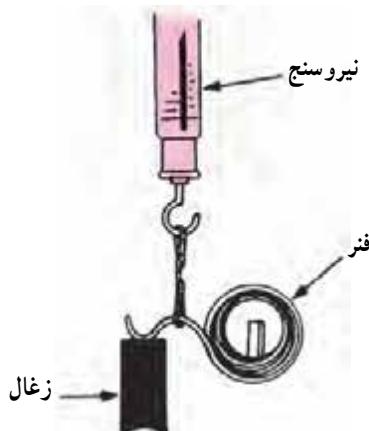
شکل ۸-۷۲- بررسی اتصال بدنی نگاه دارنده زغال

با اهم متر، اتصال بدنی نگاه دارنده زغال را بررسی کنید. یک سر سیم اهم متر را به قطب مثبت زغال و سر سیم دیگر را مطابق شکل ۸-۷۲ به بدن متصل کنید. عقرهای اهم متر نباید منحرف شود. در صورت مشاهده ای انحراف عقره، نگاه دارنده زغال را تعویض کنید.

شکل ۸-۷۳- اندازه گیری طول زغال ها

- به وسیله کولیس، طول زغال ها را اندازه بگیرید (شکل ۸-۷۳). اگر طول آن به نصف رسیده باشد آن را تعویض کنید. جهت تعویض، زغال های نو را به دقت به سر سیم های بالشتک ها لحیم کنید.

شکل ۸-۷۴—آزمایش و بررسی فشار فر زغال

– آزمایش فشار فر پشت زغالها: پشت هر زغال یک فر قرار دارد و تماس مطمئن زغال را با کلکتور حفظ می‌کند. اگر فر ضعیف شود زغالها روی لاملاً ارتعاش می‌کنند و باعث خال‌زدگی و سوختن لاملاً های شوند. با نیروسنجه، کشش فنرها را اندازه بگیرید (شکل ۸-۷۴). اگر نیروی فر زغال کمتر از مقدار توصیه شده باشد، آن را تعویض کنید.

شکل ۸-۷۵—آزمایش اتصال بدنه بالشتک

مطابق شکل ۸-۷۵، اتصال بدنه شدن بالشتک‌های استارتر را با اهمت آزمایش کنید. انحراف عقره نشان دهنده اتصال بدنه شدن بالشتک‌هاست.

شکل ۸-۷۶—بستن استارتر روی موتور

- پس از بررسی و تعمیر قطعات استارتر، آن‌ها را عکس مراحل باز کردن، جمع کنید.
- موتور استارتر را روی موتور بندید (شکل ۸-۷۶).
- اتصالات برقی استارتر را برقرار کنید.
- اتصال بدنه‌ی باتری را بیندید.
- استارت بزنید و کارکرد موتور استارتر را آزمایش کنید.

زمان: ۴ ساعت

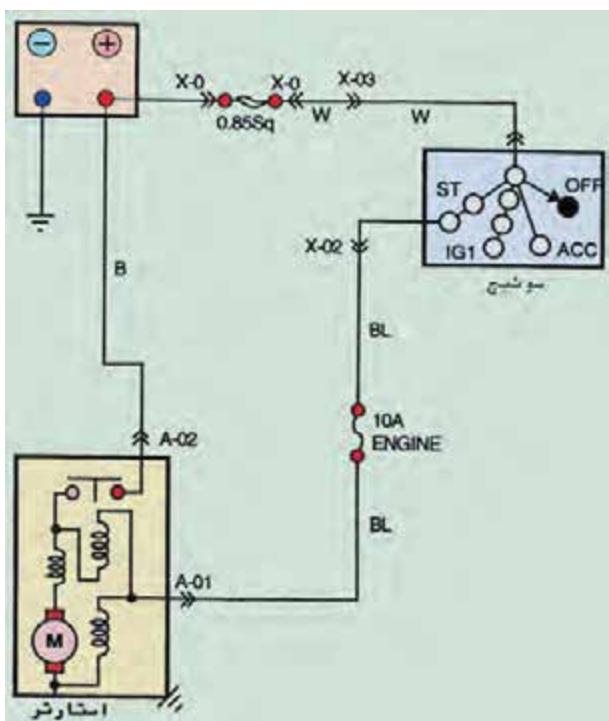
۷-۸- دستور العمل سیم کشی مدار الکتریکی سیستم راه انداز خودرو (استارتر)

وسایل لازم:

- سیم در کد رنگ نقشه مدار الکتریکی
- کابل
- بست باتری
- سر سیم یا سوکت اتصال
- وسایل عایق کاری
- جعبه ای ابزار برق خودرو
- راهنمای تعمیرات خودرو
- باتری
- سوئیچ جرقه
- استارتر
- جعبه ای فیوز

شکل ۸-۷۷- تعدادی از وسایل سیم کشی

شکل ۸-۷۸- نقشه مدار الکتریکی استارت موتور

در شکل ۸-۷۷، تعدادی از وسایل سیم کشی مدار الکتریکی سیستم راه انداز موتور نشان داده شده است. برای سیم کشی مدار الکتریکی استارتر در روی تابلوی برق خودرو و یا شاسی خودروی آموزشی، به ترتیب زیر، اقدام کنید :

- با توجه به نقشه مدار الکتریکی سیستم راه انداز خودرو و کد رنگ سیم ها، قطعه سیم های مورد نیاز را در اندازه های لازم آماده کنید. در شکل ۸-۷۸، مدار الکتریکی سیستم استارت خودرویی دیده می شود.

- عایق سرسیم ها را به وسیله ای سیم لخت کن، به اندازه ای لازم جدا کنید.

- سرسیم های مناسب با ترمینال های دستگاه های الکتریکی مدار راه انداز (استارتر، سوئیچ و...) را انتخاب و به سرسیم ها متصل کنید.

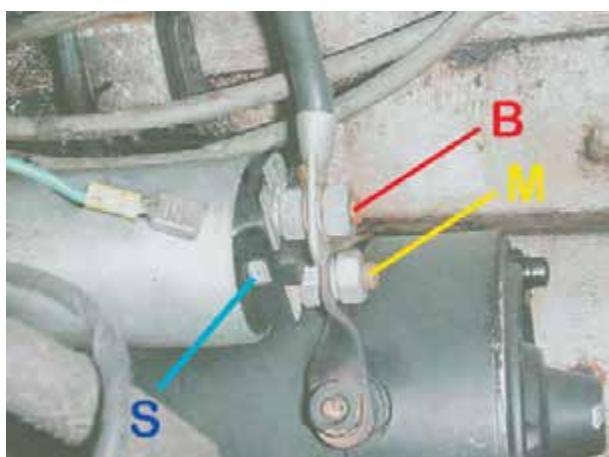
- محل اتصال سیم به سرسیم ها را، با استفاده از عایق تیوبی و دمنده ای هوای گرم، عایق بندی نمایید.

شکل ۸-۷۹ - عایق کاری اتصال سر سیم به سیم

شکل ۸-۸۰ - اتصال بست به کابل باتری

شکل ۸-۸۱ - ترمینال های اتوماتیک استارتر

- در شکل ۸-۷۹، عایق بندی محل اتصال سر سیم ها به سیم های مدار الکتریکی دیده می شود.
- کابل های اتصال ترمینال های باتری به مدار الکتریکی را در طول مورد نیاز آماده کنید.
 - روپوش عایق دو سر کابل ها را جدا کنید.
 - پست های اتصال قطب باتری به کابل را به کابل ها متصل کنید.

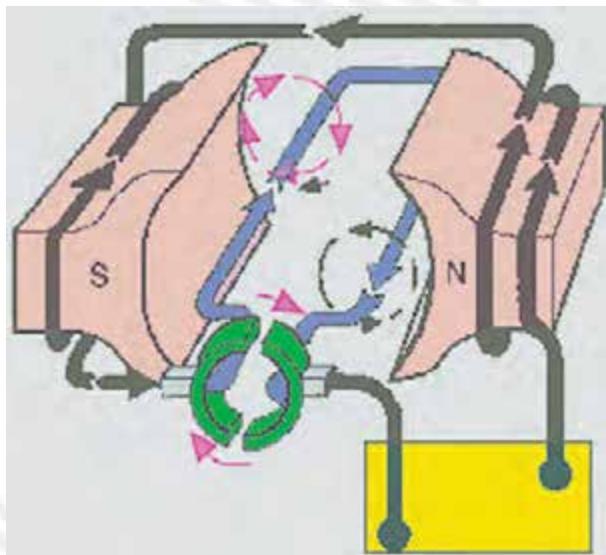
- بست های اتصال بدنه و ترمینال (B) اتوماتیک استارتر را به سر کابل ها وصل نمایید و محل اتصال را عایق بندی کنید.
- در شکل ۸-۸۰، نحوه ای اتصال بست به کابل نشان داده شده است.
- به وسیله سیم BL (سیاه با راه آبی) اتصال ترمینال (st) سوئیچ را از طریق فیوز ۱۰ آمپری جعبه فیوز به ترمینال (S) اتوماتیک استارتر، برقرار کنید.
 - از اتصال ترمینال M اتوماتیک استارتر به موتور استارتر مطمئن شوید.

- به وسیله سیم w (سفید)، اتصال قطب مثبت باتری را به سوئیچ حرقه (سوئیچ اصلی موتور)، از طریق فیوز اصلی، برقرار کنید.
 - به وسیله کابل، اتصال قطب مثبت باتری به ترمینال (B) اتوماتیک استارتر را برقرار کنید.
- در شکل ۸-۸۱، اتصال بدنی باتری را وصل کنید.
- کابل اتصال سیم کشی به ترمینال های استارتر دیده می شود.
 - با نظرارت هنرآموز کارگاه، سوئیچ اصلی موتور را برای چند ثانیه در وضعیت استارت (st) قرار دهید و عملکرد استارتر خودرو را بررسی کنید. حرکت دنده استارتر و چرخش شفت (محور) استارتر، نشان دهنده صحت سیم کشی است.

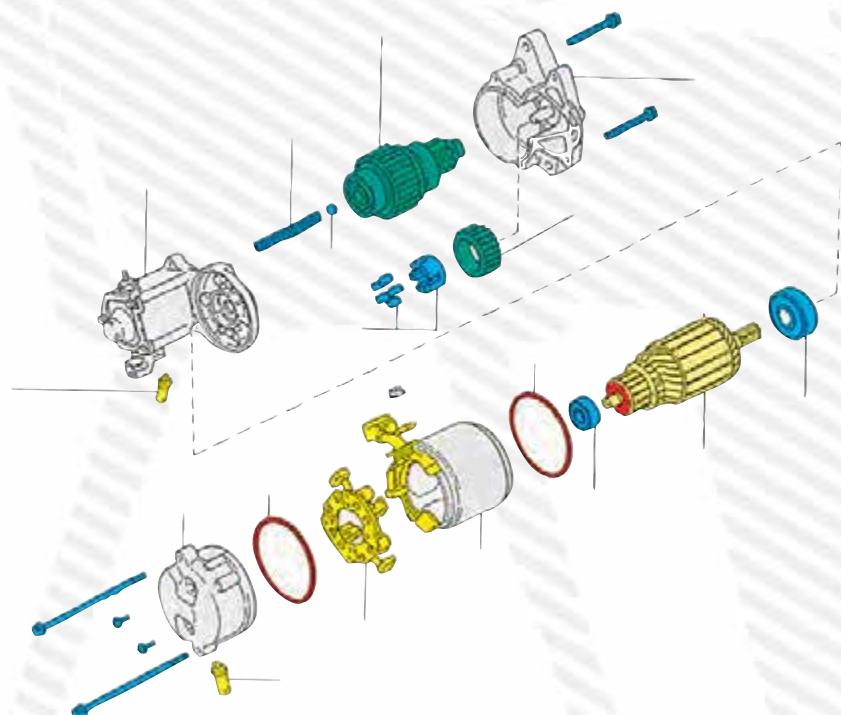
آزمون پایانی (۸)

۱- با توجه به شکل زیر، اصول کار موتور استارتر را شرح دهید.

۲- شکل زیر، قطعات یک موتور استارتر را نشان می‌دهد. نام هر قطعه را بنویسید.

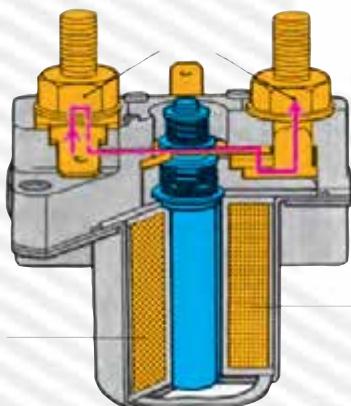
۳- در شکل مقابل، شماره‌ی ۱ و ۲ را توضیح دهید.

۴- شکل، بررسی چه قطعه‌ای از قطعات موتور استارتر را نشان می‌دهد؛ روش بررسی را توضیح دهید.

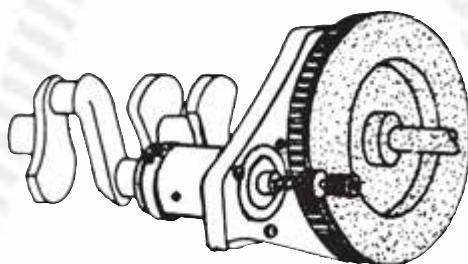
۵- شکل، سولونویید (اتومات) استارتر را نشان می‌دهد. ساختمان و اصول کار آن را شرح دهید.

۶- آزمایش نشان داده شده در شکل را توضیح دهید.

۷- وقتی استارتر، موتور را به کندی بگرداند، عیوب احتمالی را نام ببرید.

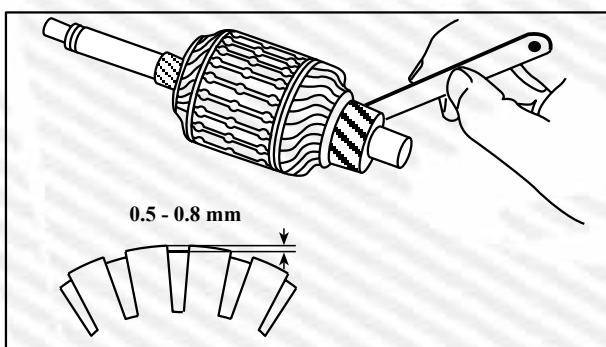
۸- وظیفه‌ی موتور استارتر را با توجه به شکل مقابل شرح دهید.

- ۹- دنده‌ی استارتر یا فلاپویل درگیر می‌شود ولی موتور گردش نمی‌کند. عیوب احتمالی آن را نام ببرید.
۱۰- آزمایش شکل مقابل را توضیح دهید.

۱۱- شکل رو به رو را توضیح دهید.

منابع و مأخذ

- ۱- باتری خودرو، وزارت آموزش و پژوهش.
 - ۲- سیستم تهویه، شارژر استارتر خودرو، وزارت آموزش و پژوهش.
- ۳- Automotive Technology (For General Service Technicians)
- by: Ron Haefner and Paal Leathers THOMSON - DELMAR LEARNING - 2008

